

NICO VAN LIESHOUT

Tweedehands willen

*& andere verhalen uit
het voortgezet onderwijs*

Nico van Lieshout (1956) was zesenvestig toen hij voor het onderwijs koos. Hij had er al een leven opzitten als boekhouder en kantoorbediende bij een uitgeverij. In 2002 vroeg hij aan de rector van het Almeerse Helen Parkhurst, school voor vwo, havo en vmbo-tl, of hij in een stage mocht uitproberen of werken op een school iets voor hem was. Het werd hem toegestaan, van het één kwam het ander en gaandeweg viel hij van de ene verbazing in de andere. Daarvan deed hij de afgelopen jaren wekelijks verslag op de site van de school. In dit boekje vindt u een ruime keus uit de wekelijkse columns.

Nico van Lieshout publiceerde eerder:

Bob Bronshoff, René Sommer en Nico van Lieshout,

Mijn beste vriend, Amsterdam 2006

Met een voorwoord van Boris van der Ham

9 789460 000324

Multilibris

NICO VAN LIESHOUT

Tweedehands willen

*& andere verhalen uit
het voortgezet onderwijs*

© Nico van Lieshout / Uitgeverij MultiLibris, Almere

© Daltonschool Helen Parkhurst VO

Productie: Uitgeverij MultiLibris, Almere

Layout omslag en binnenwerk: Erik Kunst

Redactie: Nico van Lieshout

ISBN 978 94 6000 031 7 - *Almere editie*

ISBN 978 94 6000 032 4 - *Landelijke editie*

NUR 401, 840

Alle rechten voorbehouden.

INHOUD

Voorwoord	– 7
Tweedehands willen	– 9
Onderwijs waar je u tegen zegt	– 12
Ranja	– 14
De beste school van Almere	– 16
Geen groente	– 18
Grand tour	– 20
Foei!	– 23
Kletskoek	– 26
Dubbele bodems	– 28
Natte jassen	– 30
Oeroeg is een eikel	– 32
Te laat	– 34
Zeilmeisjes	– 37
Scripta Manent?	– 40
Oog om oog	– 43
Transfer	– 46
Lesje	– 49

Stemmen – 53
Sesamstraat – 56
Jaap – 60
Vergaat niet – 63
Paperclip – 66
Bint lezen – 69
Dan je lief is – 72
Zen – 75
Brusselse kermis – 78
Turven – 81
Klikken – 84
Zilvervisjes – 87
Op sokken – 90
Engelengeduld – 93
Begrijpt het wel – 96
Onbegonnen werk – 99
Marlboro man – 102
Geen been – 105
Mentor – 108
Inspectie – 111
Flexwerk – 114
Voor het slapen gaan – 117
Bewegredenen – 120
Geen cadeau – 123
Liefdeslessen – 126
Het kleine verschil – 129
Non scholae – 132
Stralingsgevaar – 135
Familie – 138
Hard werken – 141
Dakterras – 144
Nooit bevlogen zwerk – 147
Ongeluk bij een geluk – 150
We bellen – 153
Autobiografisch – 156
Minder getroffen – 159

VOORWOORD

Tweedehands willen: een metaforische term die Nico van Lieshout gebruikt om het falen van een leerproces aan te duiden. Niet de meest positieve start van een boek maar dat is dan ook niet het doel van de verzameling verhalen die voor u ligt. Van Lieshout beschrijft in zijn wekelijkse columns de onderwijspraktijk en is daar, naar mijn mening, ook zeker in geslaagd. In het onderwijs is het, zoals een ieder kan beamen, niet altijd rozengeur en maneschijn. Door de korte en toegankelijke manier van schrijven, lees je de verhalen achter elkaar door en val je van het ene bijzondere geval in het andere. Net als Van Lieshout overkwam toen hij een aantal jaar geleden zijn entree maakte als docent in het voortgezet onderwijs.

De auteur is een docent op een school uit het Daltononderwijs, gebouwd op de pijlers van vrijheid, zelfstandigheid en samenwerking. Deze pijlers geven de school zijn richting, een richting waar Van Lieshout zo nu en dan zijn vraagtekens bij

zet. Hij hecht meer waarde aan de begrippen relatie, autonomie en competentie. Als liberaal politicus geloof ik in de vrijheid van het individu en in het vermogen van individuen om zichzelf te ontplooiën en verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen daden. De basis daarvoor steunt op een goede voorbereiding in het onderwijs.

Van Lieshout is een betrokken docent, die tracht bij te blijven in een tijd van sociale media als Hyves, Facebook en Twitter. Dat deze media af en toe ook zeker van pas komen, onderzocht hij toen een van zijn leerlingen een paar dagen niet op school was. Twitter bood uitkomst over haar locatie: *Naakt aan 't zonnen op me dakterras al een uurtje ofso, niemand ziet me toch.* Verder verhalen over het schamen voor excelleren, de dubbele bodem van een autistische leerling, de kneepjes van 't kofschip en verliefde stelletjes tijdens Valentijnsdag.

Van Lieshout geeft met zijn 'Tweedehands willen' een toegankelijke inkijk in de onderwijspraktijk. Een praktijk die de laatste tijd weer flink onder druk staat door toenemende bezuinigingen in het onderwijs, maar met docenten die zo betrokken zijn als Van Lieshout staat het onderwijs in ieder geval sterk.

Ik wens u veel leesplezier toe,

Boris van der Ham

TWEEDE KAMERLID D66, WOORDVOERDER ONDERWIJS

ONDERWIJS WAAR JE U TEGEN ZEGT

Evah den Boer is leraar in opleiding (lio). In de loop van dit schooljaar zal ze één, twee klassen zelfstandig Nederlands gaan geven. Maar voor het zover is komt ze observeren, en dat is mooi, want vier ogen zien meer dan twee.

Zo weet Evah mij te vertellen dat de vier meisjes die zo stil zaten te overleggen in hun tafelgroepje, het over alles hadden gehad, maar niet over tekstbegrip, alinea's, hoofdgedachte of onderwerp van de tekst.

En S. die de hele tijd dromerig voor zich uit zat te kijken, misschien wel omdat ze hongerig van het vasten was, had Evah al een keer vertrouwelijk toegeknipoogd voor ze mij moest bekennen dat ze nog geen boek had. Ik heb haar vervolgens bij een ander tafelgroepje gezet om samen uit één boek te werken.

Of L., vorig jaar met achten en negens geslaagd voor VMBO-tl terwijl ze er naar eigen zeggen nauwelijks voor had ge-

werkt. Dan groeit mijn wantrouwen, kan ze het nu opbrengen om een niveau hoger wel de handen uit de mouwen te steken? Ik zie hoe ze haar lipgloss tevoorschijn haalt om zich nog mooier te maken dan ze al is. Ik wijs haar terecht en zeg dat ik dat niet wil hebben tijdens de les. Evah vertelt me later dat L. echt heel goed had zitten werken voor ze haar uiterlijke verzorging ter hand nam.

Bij onze eerste ontmoetingen had Evah mij met ‘U’ aangesproken, en het leeftijdsverschil tussen ons geeft daar ook alle aanleiding toe. Toch heb ik haar verzocht ‘jij’ tegen mij te zeggen, dat past beter bij de egalitaire cultuur op school. Na een paar keer lukt dat Evah ook.

Ze merkt op dat ook de leerlingen, ongeacht hun klas of leeftijd, de leraren en leraressen bij de voornaam noemen en met een informeel je en jij aanspreken.

Dat ze er zelf nog niet bij hoort merkt ze als een paar meiden van vier havo kennis met haar komen maken. Wie ze is en wat ze doen, dat soort zaken, om te besluiten met: ‘we vinden u eigenlijk meer iemand voor de basisschool’.

Dat hadden ze Evah beter niet kunnen zeggen.

20090904

FOEI!

Mijn moeder (75) kan het nog. Als de hond iets doet wat haar niet bevalt zegt ze: 'Foei!'. De staart van de hond zakt tussen de achterpoten, de kop gaat omlaag en de blik omhoog en heel langzaam loopt de hond naar haar mand. Ik weet wat de hond nu voelt. Ook ik ben door mijn moeder opgevoed en haar 'Foei!' betrof menig keer ook mijn tekortkomingen. Dat gevoel heet schaamte.

Men zegt dat wij in een schaamteloze tijd leven. Wat meer schaamte zou geen kwaad kunnen, er zijn er zelfs die beweren dat de huidige financiële en economische crisis voorkomen had kunnen worden als de juiste personen zich op tijd wat meer en dieper hadden geschaamd. Meestal vinden wij dat anderen zich zouden moeten schamen, niet dat wij ons zouden moeten schamen.

Wat schaamte ondertussen precies is, valt moeilijk uit te leggen. Het is iets dat mensen elkaar en zichzelf aandoen (en

soms de hond). Het heeft van doen met schroom en schuld en ik denk dat het ontstaat zodra iemands gedrag niet strookt met het gedrag van zijn ‘beter ik’ en hij of zij daarop attent wordt gemaakt. Schaamte wordt ervaren als onbehaaglijk en onprettig. De Franse filosoof Emmanuel Levinas veronderstelt dat dit komt omdat iemand in de schaamte geconfronteerd wordt met “precies het feit van gebonden te zijn aan zichzelf, de radicale onmacht om te vluchten, om zich voor zichzelf te verbergen, de onontkoombare aanwezigheid van het ik bij zichzelf”. Volgens mij is het helemaal niet nodig schaamte een negatief gevoel te vinden. Het biedt het individu de mogelijkheid in gesprek met zichzelf zijn of haar gedrag aan een kritisch onderzoek te onderwerpen en daar consequenties aan te verbinden. Maar zo zit het niet meer in deze tijd.

Ik heb in mijn onderwijsloopbaan slechts één keer een leerling horen zeggen: ‘ik schaamde me’. De leerling had op verzoek van School der Poëzie een gedicht geschreven bij Het Joodse Bruidje van Rembrandt. Het gedicht was zo geslaagd dat het werd opgenomen in een bundel, en bij de presentatie van de bundel mocht zij haar gedicht in het Rijksmuseum, bij het schilderij voorlezen. Dat heeft ze dapper gedaan, maar na afloop zei ze tegen haar ouders: ‘ik vond het niet leuk, ik schaamde me’. Het is blijkbaar zo dat schaamte van leerlingen het resultaat kan zijn van het voldoen aan schoolse verwachtingen. Door te excelleren in schoolse prestaties voelt

deze leerling zich uit haar directe sociale omgeving gestoten, ze veronderstelt dat ze het respect van haar vrienden heeft verloren en daarom schaamde ze zich.

Leraren en leraressen van nu kunnen in hun lespraktijk geen gebruik meer maken van het middel van de beschaming. Kennen leerlingen het woord 'Foei!' eigenlijk nog wel? Zou ik het voor de klas gebruiken, ik zou de enige zijn die zich moet schamen.

20091023